

потреби необхідно підібрати метод, який буде простим, ефективним та репрезентативним, тобто його результати будуть максимально відображати дійсність.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про соціальні послуги». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2671-19>
2. Наказ № 890 Міністерства соціальної політики «Про деякі питання діяльності об'єднаної територіальної громади щодо соціальної підтримки населення та захисту прав дітей». URL: <https://kharkivoda.gov.ua/content/documents/912/91199/files/890.pdf>
3. Наказ № 904 Міністерства соціальної політики «Про затвердження Методичних рекомендацій з проведення моніторингу та оцінки якості соціальних послуг». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0904739-13>
4. Сопко Р. І. Типологія потреб клієнтів у соціальній роботі Науковий вісник Ужгородського національного університету : Серія: Педагогіка. Соціальна робота .гол. ред. І.В. Козубовська. – Ужгород: Говерла, 2014. – Вип. 31. – С. 172–174. – Рез. рос., англ. – Бібліогр.: с. 174.

Сичова Я.В.

студентка,

*Харківський національний університет
імені В.Н. Каразіна*

ЗАСТОСУВАННЯ ТЕОРІЇ КОНФЛІКТНОГО ФУНКЦІОНАЛІЗМУ Г. ЗІММЕЛЯ-Л. КОЗЕРА ДО АНАЛІЗУ РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ В УКРАЇНІ (2013-2014 РР.)

Становлення в незалежній Україні демократичної політичної системи відбувається в умовах загострення політичних конфліктів. Три революції за 13 років: Оксамитова революція в Верховній Раді України (лютий 2001 р.), Помаранчева революція (2004 р.), Революція Гідності (2013-2014 рр.), – свідчать про високий рівень конфліктності українського суспільства. Під час останньої революції влада застосувала силові методи, аж до розстрілу. За даних умов представляється, що застосування теорії конфліктного функціоналізму Г. Зіммеля-Л. Козера

до аналізу Революції Гідності сприятиме кращому усвідомленню сутності та методів вирішення ідеологічних конфліктів.

Революція Гідності почалася з силового розгону (30.11.2013 р.) мирних учасників (в основному студентів) Євромайдану, які вийшли 21.11.2013 р. на протест проти рішення Кабінету Міністрів України про призупинення процесу підготовки до підписання Угоди про асоціацію між Україною та Євросоюзом; закінчилася розстрілом «Небесної Сотні» (загиблих мітингувальників Євромайдану в Києві, грудень 2013 – лютий 2014 рр.). Суспільство й досі задається питанням, чому зазначений вертикальний політичний конфлікт народ-влада за підтримку європейських загальнолюдських, демократичних цінностей був таким жорстоким, почався та завершився насильством із боку влади, аж до фізичного знищення українських громадян?

Л. Козер розвинув думку Г. Зіммеля про ідеологічний конфлікт: те, що «боротьба йде за ідею, а не за приватні інтереси, надає конфлікту особливого радикалізму та нещадності...»; конфлікт розгортається з небувалою гостротою, йдучи за власною внутрішньою логікою, не посилюючись, не слабшаючи через суб'єктивні чинники» [1, с. 138]. Учений зазначав, що конфлікт такого типу відрізняється «більшою жорстокістю та непримиренністю», ...через «відмову обох сторін від особистісних мотивів і декларування відданості надіндивідуальній меті» [1, с. 141, 145].

Революцію Гідності, у рамках теорії конфліктного функціоналізму Зіммеля-Козера, можна характеризувати не в якості відхилення від норми, а як закономірний наслідок соціальної несправедливості. Соціологічна асоціація України висловила своє негативне ставлення до розгону Євромайдану (30 листопада 2013 р.) у зверненні до В. Януковича, що було одностайно ухвалено на засіданні її Правління 10 грудня 2013 р. У зверненні, яке підписали представники всіх регіонів України, в тому числі Криму, Донецька та Луганська, соціологи вимагали від президента покарати тих, хто віддав злочинний наказ щодо побиття студентів та інших учасників Майдану [3, с. 109]. Проте це ніяким чином не вплинуло на владу, яка (як у книзі Л. Козера «Функції соціального конфлікту») «неприятно поставилася до інтелектуалів», які «надали боротьбі глибокий, гострий характер, ...перетворюючи її у боротьбу «за вічні істини» [1, с. 143].

Можливо, до перших загиблих на Євромайдані, необхідно було б обрати шлях «конвергенції» (за Л. Козером): або відмовитися обом сторонам

(мітингувальникам і владі) від своїх ідей, або погодитися на спільну мету / ідею. Протестувальники не хотіли відмовитися від своїх вимог: відставки уряду Азарова за зраду національних інтересів; проведення позачергової сесії Верховної Ради, на якій скасувати рішення про призупинення підготовки до асоціації з ЄС, імпічменту В. Януковича за зраду національних інтересів. А також – припинення узурпації Конституції Януковичем, повернення до легітимної Конституції (тобто в редакції від 8.12.2004), децентралізації влади, збільшення повноважень місцевих органів влади. Лідери опозиції не бажали перетворення кризи у революцію. Цього бажав Майдан. Янукович не хотів відмовитися від влади, вирішив утримати владу силовим шляхом.

Конфлікт, на переконання Л. Козера, активізує участь у соціальному житті: «Люди, залучені до антагонізму, починають усвідомлювати норми, що регулюють права та обов'язки громадян» [1, с. 154]. Більше того, якщо сила противника / опонента піддається оцінці до вступу в конфлікт, то антагоністичні інтереси можуть бути врегульовані без конфлікту. 69 років Україна перебувала у складі Радянського Союзу, з них майже 25 років в умовах тоталітарного режиму. Вона набула всіх рис закритого типу суспільства, за якого конфлікти, що виникали, влада придушувала насильницьким шляхом. Це далось взнаки і на 23 році незалежності (листопад 2013 р. – лютий 2014 р.), коли «авторитарний, постсовєтський у донецьких традиціях стиль правління Януковича» призвів до «припинення руху в напрямку демократичних змін і сповзання до авторитаризму», становлення політичного режиму на кшталт «керованої демократії», «султанського режиму» чи режиму «à la Кучма» [2].

У протистоянні на Євромайдані попередня оцінка сил мітингувальників із боку влади не здійснювалася. Євромайданівці не могли собі уявити, що влада в демократичній державі може застосувати до мирних мітингувальників вогнепальну зброю. Тому, за Л. Козером, лише реальна боротьба могла принести точне знання про порівняльну силу противника [1, с. 164]. Можна вважати силовий розгін Євромайдану інцидентом, який спричинив відкриту стадію та ескалацію конфлікту. А розстріли Євромайдану – генералізацію конфлікту. Тож сила антагоністичних груп була оцінена у реальному прояві.

У ході та після Революції Гідності суспільство розділилося на дві конфронтаційні групи: прихильників Євромайдану та прихильників «Антимайдану» (серії мітингів в Україні на підтримку курсу владної «Партії Регіонів України», що відбувалися на противагу ідеям Євромайдану).

У зазначених умовах, за теорією Зіммеля-Козера, лише «боротьба проти загального ворога може зіграти роль сполучного елемента...»; ... може «вилитися в інструментальну асоціацію перед обличчям загальної загрози» (об'єднувачий аспект конфлікту), «зростанню інтеграції та структуруванню соціальної системи» [1, с. 168]. Представляється, що таким зовнішнім об'єднувачим чинником стала агресія Росії, анексія Автономної республіки Крим та військові дії на сході України.

Насправді в кожній країні певною мірою присутнє віддуння насильницького врегулювання конфліктів. Однак це є відхиленням від демократичних цінностей, демократичного режиму. Як зазначав Л. Козер, «немає такого суспільства, в якому допускалося б пряме вільне висунення будь якої та кожної антагоністичної вимоги. Суспільства мають у своєму розпорядженні механізми каналізації незадоволення та ворожості... Інститути, що виконують функцію «захисних клапанів», слугують збереженню... соціальних систем» [1, с. 183]. Представляється, що серед таких «захисних клапанів» має бути інститут парламентаризму, судова гілка влади. А концентрація повноважень (у трьох гілках влади) в руках Януковича позбавила політичні інститути – інститут парламентаризму (Верховну Раду України), інститут парламентської опозиції – дієвого конструктивного впливу на радикальних представників Євромайдану.

Отже, застосування теорії конфліктного функціоналізму Г. Зіммеля-Л. Козера дозволило визначити Революцію Гідності в Україні як ідеологічний конфлікт. Як з'ясувалося, конфлікти такого типу є найбільш радикальними, нещадними, відрізняються жорстокістю на непримиренністю обох сторін. Єдиним запобіжним чинником насильницької поведінки в демократичному суспільстві мають стати політичні інститути (парламентаризму та політичної опозиції) та судові органи влади.

Список використаних джерел:

1. Козер Л. Теория социального конфликта: перевод с англ. О.А. Назаровой. Москва: Идея-Пресс, Дом интеллектуальной книги, 2000. 208 с.
2. Мацієвський Ю. Спокуси авторитаризмом. *Критика: міжнародний огляд книжок та ідей*: Часопис. 2011, берез. URL: <https://krytyka.com/ua/articles/spokusy-avtorytaryzmom>
3. Соціологічна асоціація України: новини, події, плани: Звітна доповідь Президента Соціологічної асоціації України В.С. Бакірова VIII з'їзду САУ (24 квітня 2015 р.). *Український соціологічний журнал*. 2015. № 1–2. С. 109-115.